

N:o 113.

Af herrar **O. Eklund, A. Hedin** m. fl., om medgifvande af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.

I sitt yttrande öfver en vid sistlidna års riksdag väckt motion att genom per capita-omröstning, deri alla till myndig ålder komna välfrejdade kommunalmedlemmar ega deltaga, skall bestämmas, huruvida inom kommunen spirituosaförsäljning må ega rum eller icke, medgaf bevillningsutskottet enhälligt, att "det med skäl kan sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunen tillerkännas flertalets åsigt." Utskottet ansåg sig likväl ej kunna förorda förslaget, såsom innebärande en "allt för stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande." När utskottets hemställan om afslag å motionen föredrogs i Andra Kammaren, gillades motionens allmänna syfte af samtliga de ledamöter, som yttrade sig i ämnet. Och sedan dess har man från skilda delar af landet förspott ett ganska lifligt intresse för den sålunda å bane bragta tanken att i fråga om detaljhandeln med spirituösa drycker, hvilken redan i viss mån är beroende af kommunalbeslut, göra allvar af den kommunala sjelfstyrelsens princip.

Föredömen från andra länder — Nordamerikas förenta stater, England och dess kolonier — gifva ock stöd åt förhoppningen, att man på den antyddade vägen skall kunna närma sig en mera tillfredsställande lösning än hittills af en fråga, hvilkens utomordentligt stora betydelse af alla erkännes, och hvilkens af flera skäl vanskliga beskaffenhet därför icke får afskräcka från fortsatta bemödanden att genom lagstiftningens mellankomst underlätta och stödja det moraliska reformarbete, som verkar på opinion och sed.

Det förslag, vi gå att framställa, är så till vida icke någonting fullkomligt nytt, som det nära ansluter sig till nu gällande bestämmelser om kommunernas beslutanderätt i ärenden angående detaljhandel med spirituösa drycker och vill utveckla denna rätt i enlighet med en verklig sjelfstyrelses grundsatser, från hvilka våra kommuner — såsom rösträttsstatistiken utvisar, och de vid samtliga lagtima riksdagar 1867—1893, utom en enda, väckta rösträttsmotioner påpekat — ännu stå mycket fjerran. Och hvad angår administrativa myndigheters nuvarande inflytelse å detta slags kommunalfrågor, så inskränker vårt förslag icke Konungens befallningshafvandes nuvarande rätt att, mot kommunalmyndighets bifallande beslut, förvägra upplåtande af försäljningsrättigheter. Att Konungens befallningshafvandes nuvarande befogenhet att, äfven mot stadsfullmäktiges (eller allmän rådstugas) mening, medgifva försäljningsrättigheter, åtminstone får vika för ett folkomröstningsveto, torde ej från någon synpunkt kunna betraktas såsom en för samhällets bästa äfventyrlig inskränkning i nämnda embetsmyndighets magtfullkomlighet. Vi afse ej heller någon annan rubbning af de nu stadgade formerna för handläggning af ifrågavarande ärenden, än den som nödvändigt följer af rätten att fordra en vetoomröstning. Vårt förslag afser endast att öppna en möjlighet för flertalet af kommunens medlemmar att hindra en försäljning, som nu kan kommunen påtvingas genom beslut dels af en kommunal myndighet, som framgått ur eller utöfvar sin beslutande magt enligt fyrktals- och bevillningsrösträtt, dels af en administrativ statsmyndighet.

Från den förut nämnda motionen skiljer sig sålunda vårt förslag i vissa väsentliga afseenden.

Vi vilja icke, såsom motionären vid sistlidne riksdag, öfverlemna åt allmän rösträtt att antingen tillåta spirituosaförsäljning inom kommunen och i så fall bestämna försäljningsrättigheternas

antal eller förbjuda upplåtelse af sådana rättigheter, utan vilja vi endast tillerkänna kommunens medlemmar rätt att genom omröstning uttala sitt veto mot ett i nu stadgad ordning väckt förslag om beviljande af rättighet till minuthandel och utskänkning. Derjemte, och såsom en borgens för ett mera medvetet intresse för saken, åsyftar vårt förslag icke en obligatorisk omröstning, utan göres den beroende af initiativ från ett visst antal af kommunens medlemmar. Der initiativrätten ej begagnas, eller förbudet icke segrar vid omröstningen, behålla de kommunala och administrativa myndigheterna sin nuvarande beslutanderätt. Då vi endast föreslå ett veto, finnes naturligen för oss ej heller något skäl att ifrågasätta, det "angränsande" eller eljest närbelägna kommuner skulle ega att i omröstningen deltaga.

Begränsadt till ett veto, tillerkänt åt den allmänna rösträtten, lärer den af oss föreslagna anordningen icke träffas af den anmärkning, som bevillningsutskottet gjorde gällande mot den vid förliden riksdag väckta motionen, att nemligen denna innebar "en allt för stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande". Detta torde väl kunna sägas om ett förslag af innehåll, att det positiva beslutet om upplåtande af försäljningsrättigheter och om deras antal skulle från kommunala myndigheter och vederbörande embetsverk flyttas öfver till en ny, talrik corps af röstegande, men ej om en åt dessa öfverlemnad rätt att blott afvärja en åtgärd, som flertalet ogillar. Och om vi vilja tillerkänna detta veto åt en af nuvarande kommunala census oberoende rösträtt, så kan ju icke i en sådan fråga, som den om spirituosa-försäljning, mot detta vårt yrkande åberopas något af de skäl, som anföras till försvar för bevillnings- och fyrktalsrösträtten vid beslut om kommunala skatter och utgifter eller vid val af dem, åt hvilka kommunens beslutanderätt i sådana ärenden kan eller skall öfverlemnas. Ty det "större inflytande", som enligt vårt förslag "tillerkännes flertalets åsigt", kan icke i någon den ringaste mån träda någons rätt eller kommunens välförstådda och lofliga intressen för nära.

Då Riksdagen, derest den gillar syftet af vårt förslag, torde böra hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af ett författningsförslag, anse vi tillräckligt att här angifva hufvudgrunderna för den ändring af nuvarande försäljningslag, som vi förorda.

Vi tillåta oss sålunda att föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin m. m., enligt följande grunder:

1:o. När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af bränvin, än sådan som i stad eger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, derest inom viss tid skriftlig ansökan derom inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna medlemmar af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantalsskrifna folk-mängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o. I denna omröstning ega alla de kommunalmedlemmar att deltaga, som uppnått myndig ålder, ega god frejd och äro svenska medborgare.

3:o. Omröstningen, som sker med slutna sedlar, gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågasatt upplåtande af försäljningsrättigheter.

4:o. Om förbudsförslaget af mer än hälften af de i omröstningen deltagande antages, träder det i kraft från den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra, och må ny fråga om upplåtande af rättigheter ej väckas förr än efter tre år. Om förslaget af flertalet röstande ogillas, har det förfallit, och kan ny fråga om förbudsomröstning likaledes ej väckas förr än efter tre år.

5:o. Besvär öfver det genom omröstningen fattade beslutet må ej anföras på annan grund, än att det förmenas icke hafva tillkommit i laglig ordning; och skall Konungens befallningshafvande, derest beslutet af sådan anledning undanrödjes, förordna om anställande af ny omröstning.

En del erforderliga detaljföreskrifter anse vi oss icke böra föreslå, då vi ej förutsätta, att vederbörande utskott finner lämpligt att utarbета ett formligt lagförslag.

Slutligen torde vi ej böra underlåta att beröra en formfråga angående vårt förslags behandling i Riksdagen, alldenstund den

mening uttalats, att den vid sistlidne riksdag väckta motionen till äfventyrs bort behandlas af lagutskottet.

Under erinran i förbigående derom, att å 1853—54 års riksdag, då reformen i lagstiftningen om bränvins tillverkning och försäljning grundlades, ett och samma utskott (det särskilda s. k. bränvinsutskottet) handlade frågorna om såväl försäljning som tillverkning, och att i enlighet med då gällande grundlagsföreskrift om slutligt afgörande af bevillningsfrågor, när stånden ej derom kunnat enas, beloppet af minuterings- och utskänkingsafgift per kanna bestämdes genom omröstning i förstärkt statsutskott, samt att detta åliggande genom en vid nämnda riksdag vidtagen grundlagsändring från förstärkt statsutskott öfverflyttades till förstärkt bevillningsutskott, äfvensom att det är häfdvunnen praxis, att alla frågor om ändringar i försäljningslagstiftningen hänvisas till bevillningsutskottet, tillåta vi oss att till belysning af det yppade tvifvelsmålet påpeka följande omständigheter.

Nu gällande försäljningslag, föreslagen, i likhet med så många föregångare, af bevillningsutskottet, lemnar åt kommunala myndigheter vissa uppdrag, tilldelar dem (stadsfullmäktige eller allmän rådstuga samt magistrat i stad, kommunalnämnd och kommunalstämma på landet) vissa rättigheter och skyldigheter med hänsyn till frågor om bränvinsförsäljning — uppdrag, befogenheter och åligganden, som icke tillkomma dessa myndigheter på grund af några bestämmelser i kommunallagarne.

När så är, kan ju med skäl frågas, hvarför ej en sådan modifikation i den af bevillningsutskottet hittills handlagda försäljningslagens föreskrifter om kommunala myndigheters funktioner med hänsyn till bränvinshandeln, hvarigenom åt ett större antal kommunalmedlemmar, än dem, som för närvarande ega rösträtt i kommunala angelägenheter, blefve tillerkänd rätt att, enligt andra rösträttsgrunder än de nu gällande, utöfva ett lokalt veto, — hvarför ej en sådan modifikation skulle böra behandlas af det utskott, som handlägger alla öfriga bestämmelser i försäljningslagen.

På den frågan torde dock kunna svaras, att, när försäljningslagen lemnar vissa uppdrag åt de nämnda kommunala myndigheterna, det blott är redan bestående, genom kommunallagstiftningen anordnade myndigheter, som den tager i anspråk för åligganden, hvilka, ehuru ej särskildt föreskrifna i kommunallagarna, kunna sägas falla under de i dessa lagar meddelade allmänna bestäm-

melserna om kommunens och de kommunala myndigheternas ändamål och befogenhet. Eller, med andra ord, försäljningslagen skapar ej några nya kommunala institutioner, om den ock utrustar de bestående med vissa funktioner, som ej äro i sjelfva kommunallagarne uttryckligt nämnda. Deremot skulle en bestämmelse sådan som det af oss föreslagna lokala vetot skapa ett slags ny — låt vara till sin verksamhet endast fakultativ och till blott en enda angelägenhet begränsad — kommunal institution på hittills ej i kommunallagstiftningen förekommande grunder.

Vi vilja ej bestrida, att detta är något annat och går något längre, än den befattning med försäljningsärenden, som genom försäljningslagen är uppdragen åt de på grund af kommunallagarne bestående och genom dem ordnade, nuvarande kommunala institutionerna, och att detta skulle kunna anföras såsom ett tänkvärdt skäl för det påståendet, att det af oss väckta förslaget bör formelt behandlas såsom en kommunallagstiftningsfråga.

Emellertid, vårt förslag utgör blott en modifikation af den försäljningslag, som häfdvunnet behandlas af bevillningsutskottet, och skall, om det gillas, i denna lag inpassas. Det skulle utan tvifvel finnas vara i flera afseenden otjenligt att göra de af oss föreslagna bestämmelserna till föremål för en från försäljningslagen i öfrigt fristående lagstiftningsåtgärd. Och för dem, som betrakta vårt förslag såsom i någon mån ingripande i kommunallagstiftningen, synes oss som borde alla formella betänkligheter undanrödjas, derest vårt förslag, med stöd af 47 § riksdagsordningen, blefve behandladt af sammansatt bevillnings- och lagutskott.

På grund häraf anhålla vi, att vår motion måtte hänvisas till bevillningsutskottet.

Vi skola till vederbörande utskott öfverlemna handlingar rörande de ofvan åberopade i andra länder vidtagna eller föreslagna åtgärder, hvilka äro likartade med vårt förslag.

Stockholm den 26 januari 1894.

Oskar Eklund. A. Hedin. John Olsson.
Fridtjuv Berg. J. Bromée. C. J. Hammarström.
O. Anderson. D. Persson i Tällberg. Joh. Er. Nordin.
E. Norman. Edv. Wavrinsky. C. F. Wallbom.

<i>E. Andersson</i> , Upsala.	<i>P. Norberg</i> .	<i>S. M. Olsson</i> i Sörnäs.
<i>P. Truedsson</i> .	<i>J. P. Jansson</i> .	<i>A. Hansson</i> i Solberga.
<i>Anders Olsson</i> i Ornakärr.	<i>J. A. Lundström</i> .	<i>A. G. Ericsson</i> i Wäsby.
<i>A. F. Broström</i> .	<i>Halvar Eriksson</i> .	<i>G. Jansson</i> .
<i>E. J. Ekman</i> .	<i>O. G. Erikson</i> .	<i>A. G. Jönsson</i> .
<i>Joh. P. Dahlberg</i> .	<i>A. H. Göthberg</i> .	<i>Jöns Andersson</i> i Örstorp.
<i>J. M. Erikson</i> .	<i>L. P. Larsson</i> .	<i>A. P. Gustafsson</i> .
<i>B. P. Ersson</i> .	<i>Joh. Nydahl</i> .	<i>Emil Olsson</i> .
<i>C. G. Thor</i> .	<i>J. A. Fjällbäck</i> .	<i>Elis Nilson</i> .
<i>J. Persson</i> .	<i>C. J. Öberg</i> .	<i>J. Nordin</i> .
<i>Gullbr. Elowson</i> .	<i>M. Alsterlund</i> .	<i>Anton Hahn</i> .
<i>Gustaf Bäckgren</i> .	<i>Lars Eriksson</i> i Bäck.	<i>P. G. Petersson</i> .
<i>O. Walter</i> .	<i>Edv. Svensson</i> .	<i>L. J. Jansson</i> .
<i>Ollas A. Ericsson</i> .	<i>E. Eriksson</i> .	<i>And. Olsson</i> i Märdäng.
<i>K. E. Holmgren</i> .	<i>F. Andersson</i> .	<i>Adolf Aulin</i> .
<i>Jonas Andersson</i> i Ölsund.		<i>Nils Hanson</i> i Berga.
<i>Gustaf Ericsson</i> .	<i>Johannes Svensson</i> .	<i>S. J. Kardell</i> .
<i>J. Andersson</i> , Lysvik.	<i>L. Dahlstedt</i> .	<i>J. E. Schödén</i> .